

שיתוף בין סח'נין למשגב

מסמך העקרונות להפעלתו מחדש

גובש בתהליך אסטרטגי שהתקיים ב

צוות התכנון של העמותה (לפי הא"ב) :

אדריכל ומתכנן ערים, ס'חנין	אדר' עלי אבו סלאח
אדריכל ומתכנן ערים, תמרה	אדר' מוסטפא אבו רומי
מתכנן ערים ואזורים, רמת ישי	טובי אלפנדרוי
מגשר, יודפת	עמרי ארבל
מתכנת ערים ואזורים, מנוף	מיכל בליקוף
מתכנן אסטרטגי, מצפה אבי"ב	אמירם גולדין
מתכנן ערים וסביבה, ס'חנין	חוסין טרביה
אדריכל ומתכנן ערים, מנוף	אדר' דניאל כהנא
רואה חשבון וכלכלן, עראבה	סמי סעדי
יו"ר המטה לביצוע הסדר הקיבוצים, עצמון	ישראל עוז
מהנדס מחשבים, שורשים	ד"ר מתי פיקוס
אדריכל ומתכנן ערים, כמון	אדר' יעקב פרץ
אדריכל נוף, יודפת	אדר' יוחאי קורן
אדריכל ומתכנן ערים, יעד	אדר' דורון רוהטין

מרץ, 2004

רקע

כשנה לאחר אירועי אוקטובר החל מהלך אמיץ של שני ראשי הרשויות המרכזיות באזור – ראש עיריית סחינין דאז מוסטפא אבו-ראיה וראש המועצה האזורית משגב – אז והיום - ארז קרייזלר, על מנת להתעלות מעל משקעי והשלכות אותם אירועים. שני האישים זיהו בצורה ברורה, שרק תהליך של איתור אינטרסים וממשקים משותפים בין האוכלוסייה הערבית והאוכלוסייה היהודית באזור, תעניק תקווה לעתיד. תהליך זה תורגם מיד לשפת המעשים בדמות תהליך משותף לקידום אינטרסים משותפים.

המטרה הראשית של התהליך הוגדרה כהקמת אזור תעסוקה אזורי משותף למשגב וליישובי בקעת סחינין, תוך הגעה להבנות מתבקשות בנושאים משניים, שהיוו חלק אינטגרלי בהתוויית אזור התעסוקה. אלה זוהו כגבולות היישוב אשבל, כביש עוקף 805, והרחבת גבולות השיפוט של סחינין. לתהליך כולו מונה מלווה מטעם התמי"ת שלקחה על עצמה לקדם את אזור התעסוקה ביחד ובעצה אחת עם שני ראשי הרשויות. לצורך קידום התהליך הוקמו ארבעה צוותי עבודה משותפים, לכל סוגיה בנפרד, שהורכבו מנציגים מקצועיים ונציגים ציבוריים מקרב שתי הרשויות, שלוו על ידי מנחים מקצועיים חיצוניים.

תהליך זה שהתנהל תחילה עם הרבה תקוות ורצון טוב של כל השותפים, עלה על שרטון כאשר התברר שבאחד ממרכיבי היסוד שלו – גבולות היישוב אשבל – שאמורים היו להיקבע בסוף התהליך וכחלק אינטגרלי ממנו, מתערבים גורמים חיצוניים למערכת (במקרה זה מוסדות התכנון). אלה ביקשו לאשר שינוי לתכנית המתאר המחוזית תמ"מ 2 תיקון 9, כתהליך מנהלי שוטף, כחלק מקידום אישור התכנית במוסדות התכנון.

מהלך זה, שעל פניו נראה תחילה מינורי למציעיו, התברר במהרה כהליך הרסני, שמקעקע את הנחות היסוד של התהליך כולו, שגם תקע אותו מהר מאד. תקיעת התהליך, לא רק שטרפה את הקלפים של יוזמיו, אלא שיצרה בנוסף רגרסיה משמעותית ביחסי האמון בין הצדדים, שבחרו – כל אחד ממניעיו הוא – לסגת מהבנות הבסיס ולהתחפר בעמדות חדשות ולהעדיף להעביר את ההכרעות לגורמים חיצוניים לאזור, כמו: המועצה הארצית לתכנון ובנייה, בג"צ, ועדות חקירת גבולות שיפוט, ואחרים. עצירת התהליך לא רק שיצרה התרחקות בין הצדדים, אלא שהחלה לאיים באופן ישיר על האפשרות להגיע להבנות בעתיד, בכך שהחלה ליצור עובדות בלתי הפיכות בשטח (כמו גבולות אשבל) שגם להן היו השלכות דומות בכל מרכיבי התהליך.

קעקוע הנחות היסוד הביאו באופן מיידי לכניסת בעלי עניין חדשים לעובי הקורה, שביקשו ליצור בעצמם עובדות חדשות. אלה ליבו את היצרים וחידדו עוד יותר את הקונפליקט שהתעורר בעוצמה חזקה יותר בין הצדדים. הצעות הפשרה, שהגיעו מצד מועצת משגב ומוועדת בדיקה פנימית שמונתה לצורך כך מקרב המליאה, לא תרמה דבר ליציאה מהסבך, ואף הרחיבה את המחלוקת עקב נסיגתן הבולטת מתנאי היסוד של התהליך המקורי.

בשלב זה החליטו חברי עמותת שכנים, שרובם בעלי מקצוע בכירים בתחומי התכנון והמנהל הציבורי, ובאים מקרב שתי האוכלוסיות היהודית והערבית של האזור, להיכנס לעובי הקורה ולייצר תהליך מקצועי ואובייקטיבי, עד כמה שניתן להבנת מהות הבעיות ולהצעת הפתרון המתאים והצודק ביותר.

המתודולוגיה

הטיפול במכלול הסוגיות המרכיבות את יחסי סחינין משגב דורש עיסוק במספר רב של אילוצים, עם מספר רב של בעלי עניין ועם אינטרסים רבים - מנוגדים ברובם.

על מנת להציג במצב הנתון, שבו אין הידברות בין הצדדים השונים, הצעה לפתרון המתחשב בכלל הפרמטרים בשטח ובאינטרסים של בעלי העניין, נבחר תהליך של תכנון אסטרטגי **רב שכבתי**. אימוץ תהליך זה נבע מהצורך לייצר פתרון אופטימאלי, שיזוהה אינטרסים משותפים של בעלי עניין רבים מאד, חלקם ידועים וחלקם סמויים (להלן **"השחקנים"**). צוות התכנון שהתנדב למשימה בא מקרב הציבור המקומי, ערבים ויהודים במשותף, ופעל תוך אמונה עמוקה שמעורבות אזרחית, שתיעשה באופן מקצועי, תוכל לייצר פתרונות מציאותיים ככל האפשר. הצוות לא מונה, לא נתמך ולא גובה ע"י אף אחד מהשחקנים או גורם כלשהו ולכן דרך פעולתו הייתה עקיפה.

להלן שלבי התכנון כפי שהתבצעו:

- שלב א' - זיהוי הגורמים** - באזור ומחוצה לו - שמשפיעים על המציאות במקום, ואשר יש להם אינטרסים: "השחקנים" המשתתפים, המעורבים בנושא.
- שלב ב' - משחק תפקידים** - חברי "שכנים", שהיו צוות התכנון, חולקו לצוותי משנה, שחקרו ולמדו את העמדות, האינטרסים ומרחב התמרון של "השחקנים" השונים, על מנת לשקף נכונה את עמדותיהם האמיתיות. הם נפגשו עם נציגי ה"שחקנים", והכינו מסמכים רלוונטיים, ששיקפו באמינות מכסימלית את עמדות ה"שחקנים" השונים.
- שלב ג' - עריכת סימולציה** - הדמיה של משא ומתן תכנוני, בה הציגו צוותי המשנה את עבודתם, כמייצגי "השחקנים" האמיתיים. כל עמדה נדונה ביסודיות, ואפשרה הבנה רחבה של המידע, המטרות, היעדים והאינטרסים (הסמויים והמוצהרים גם יחד) של כל "שחקן".
- שלב ד' - מיפוי כלל המטרות, היעדים והתסריטים** שעלו מכלל תהליך הסימולציה סוכמו לאחר דיונים מעמיקים ובחינת יחסי הגומלין ביניהם.
- שלב ה' - בניית חלופות אסטרטגיות**, המשקפות את מרחב האפשרויות לקיום הסדר בין "השחקנים", תוך סיפוק מרב הצרכים והאינטרסים שלהם.
- שלב ו' - גיבוש האג'נדה של הצוות**, על בסיס שקלול מערך הקריטריונים והמדדים שנגזרו ממסמך היעדים הסופי ומהערכת החלופות השונות.
- שלב ז' - בחירת חלופה נבחרת** ופירוטה לתכנית ולנייר עמדה מסכם שעבר גם הוא מספר דיונים ממצים.

עקרונות התכנית

העקרונות המרכזיים, מבטאים את האגינדה של חברי הצוות, כפי שעלתה בשלב שקלול הקריטריונים והמדדים:

1. יצירת שיתוף פעולה ואקלים לשיתוף ודו קיום.
2. הקטנת החיכוך הקרקעי בין הרשויות.
3. קידום צרכי הפיתוח של סחי'נין בכל הרמות - תעסוקה, תשתיות, דיור לצעירים, שירותי ציבור, שטחים ציבוריים פתוחים ועוד.
4. יצירת פתרונות עצמיים, משותפים לכלל השחקנים, ללא הזדקקות להתערבות גורמים חיצוניים שיכפו פתרונות משלהם.
5. יצירת מסגרת ממוסדת משותפת, שתקדם, תיזום ותסייע בהשגת יעדים משותפים, תוך טיפול שוטף בבעיות הנובעות מחיכוך אינטרסים יום יומי.
6. יצירת מנגנונים ליעול הבינוי בסחי'נין.
7. היענות לצרכים אמיתיים של תושבי סחי'נין.
8. היענות לצרכים האמיתיים של תושבי משגב.
9. יצירת פתרונות ליעדים לאומיים.
10. שמירה על השטחים הירוקים הפתוחים.

החלופה הנבחרת גורסת על כן, שיש לקדם בעיקר את השיתוף בין הרשויות באזור, בכוחות עצמיים, ללא הידרשות להתערבות של גורמי חוץ בתהליך, לבד מפניה משותפת אליהם. תנאי הכרחי לכך הוא קידום בכל התחומים החיוניים לפיתוח בסחי'נין, לצד יצירת בקרה של מימוש חלקה של סחי'נין בתהליך - ייעול הבינוי, הפסקת הבנייה הבלתי חוקית ומימוש הקרקעות הפרטיות בתוכה.

התכנית מציבה בראש סדר העדיפויות, כערך עליון, את נושא שיתוף הפעולה בין סחי'נין למשגב, ומגייסת את כל הכוחות הדרושים למימוש ערך זה, תוך הרחקה והחלשה של גורמים, המונעים את מימושו, או מאיימים עליו.

דרכי שיתוף אפשריות

מאחורי קביעות התכנית עומדים מספר עקרונות מרכזיים אליהם יש לשים לב:

- א. שיתוף הפעולה המוצע בתכנית הוא חלק אינטגרלי של החיים ביחד באזור, ורק הוא יביא למימוש מיטבי של יעדי כל השחקנים.
- ב. היעדר שיתוף פעולה יביא לאי השפעה של כל אחד מהשחקנים המעורבים, על פעולותיהם של השחקנים האחרים, או לחילופין, להשפעה שתתפרש כשלילית.
- ג. **אי השגת הסכמה**, לא זו בלבד שתדחה כל אפשרות של שיתוף פעולה בעתיד, אלא תגרום להעברות ההחלטות לגורמים חיצוניים לאזור. גורמים אלה יפעלו ע"פ כללים ואינטרסים, שעלולים להיות מנוגדים לשאיפותיהם של כל אחד מהשחקנים באזור.
- ד. **החלטות חיצוניות** (שיתקבלו מחוץ למערכת האזורית), גם אם יהיו **דומות**, או קרובות, להחלטות, שניתן היה להגיע אליהן בשיתוף, ירחיקו עוד יותר את האפשרות לשיתוף בעתיד שכן, יותר מכול, הן ידגישו את חוסר היכולת של הצדדים להידבר ביניהם.
- ה. **החלטות חיצוניות** שיהיו **רחוקות** מאד מהבנות אפשריות בין הצדדים יסתמו את הגולל על כל שיתוף פעולה עתידי, ויביאו להקצנה של כל הצדדים בכל החזיתות, ובעקבות זאת, לירידה באיכות החיים הכוללת של כלל תושבי האזור.

זיהוי אשבל כמוקד המגע העיקרי

הפתרון, שנבע ישירות מתהליך התכנון ומניתוח חלופות התכנון, היה בשני שלבים עיקריים:

1. **זיהוי מוקד המגע העיקרי** בין שתי הישויות המרכזיות באזור מ.א. משגב ועיריית סחינין.
2. הפיכת **מוקד זה למנוף לשיתוף פעולה** (או במקרה של חוסר שיתוף פעולה - הרחקתו).

מוקד המגע העיקרי שזוהה ע"י הצוות הוא אשבל, המהווה את המפתח העיקרי - אך בהחלט לא היחיד - בקונפליקט. התפקידים השונים שאשבל יכולה למלא בתהליך יצירת שיתוף הפעולה, מכתיבים את מערך הקשרים האפשרי בין הישויות והשחקנים המרכזיים באזור:

תסריטי הפתיחה האפשריים (פורטו בהרחבה בחלופות התכנון):

- א. **אשבל כיישוב קהילתי גדול**, המשתרע על שטחים גדולים, יגרום לביטול האפשרות להקים אזור תעשייה משותף בין יישובי בקעת סחינין למשגב, ומכאן לביטול כל אפשרות של שיתוף פעולה בעתיד. יתרה מכך, שטחים אלה, הנמצאים בסמיכות לסחינין מהווים את הרזרבה המרכזית של שטחים בבעלות המדינה והם הפוטנציאל העיקרי לפיתוחה בפועל. גריעתם ממנה, "תזמין" לחצים על תביעה להרחבת תחום השיפוט שלה בכל הכיוונים האחרים ועל האפשרות למצוא תוואי מוסכם לכביש 805.

ב. **אשבל כיישוב קהילתי מוקטן** - ייצור בעיות דומות. שוב תימנע התכלית העיקרית שבשיתוף בין סחינין למשגב, שהיא הקמת אזור התעשייה המשותף. קרוב לוודאי שעצם ביטול האפשרות של הקמת אזור תעשייה, יתעל לשטחים אלה פעילויות ושימושים אחרים, כגון מגורים, מסחר, מלאכה ושטחי ציבור. אלה ישמשו שסתום קל ונוח יותר להורדת לחצי הפיתוח של סחינין, וידחו שוב את הצורך בהתמודדות בחזית הפנימית שלה עם ייעול הבינוי ופיתוח שטחים בבעלות פרטית. מצב זה יגרום להחמצת הזדמנות ליצירת אזור מתוכנן היטב, שיוכל לממש מטרות של הרבה יותר שחקנים.

ג. **הוצאת אשבל מחוץ לאזור** - פתרון זה ייצור בעיה שונה אך לא פחות משמעותית. הוא יוציא את הקושי המרכזי בשיתוף פעולה בין הגורמים באזור, והתהליך יחזור לעמדת הפתיחה של טרום עריכת תכנית האב של סחינין, עמדה הרואה באזור זה את האזור הטבעי והיחיד לפיתוח יעיל של העיר בעתיד. לתסריטים השונים של יציאת אשבל מהאזור מתלוות משמעויות שונות שלכולן תהיה פרשנות מעכבת ולא רצויה:

- **החלטה עצמית של אשבל לצאת** תיתפס ע"י חלק מהתושבים כמחווה יפה, אך מנגד יראו בה קבוצות אזרחים אחרות - ערביות ויהודיות כאחת - כניעה ותבוסתנות. תסריט זה יביא ללחצים של גורמים יהודיים לאכלוס הנקודה מחדש ע"י מתיישבים אחרים. סביר להניח שאלה ידרשו לממש את חזון "אשבל הגדולה", ע"פ החלטת הממשלה ומוסדות התכנון.
- **החלטה של הממשלה, בגיבוי משגב, להוריד את הנקודה** תיתפס שוב ככניעה ותבוסתנות וכ"תקדים מסוכן" שיכול לחזור בעתיד באזורים נוספים בארץ. תסריט כזה עלול, יותר מכל תסריט אחר, לגרום לעימות בין הצדדים.

מסקנות הצוות וניתוח התסריטים גם יחד יוצאים מהבנה, שאשבל היא עובדה תכנונית קיימת ובלתי הפיכה, וכי לא ניתן עוד להסירה מעל פני השטח. מכאן מגיעים למסקנה המתבקשת לבחון את הפיכתה לגשר ומנוף לשיתוף וליצירת אקלים לשיתוף ודו קיום בין האוכלוסיות. ערכים, שהם אבני היסוד של תפיסתם הרעיונית של אנשי אשבל עצמם. הדרך היחידה למימוש תפקיד זה של אשבל, באופן שיגשים את רצון מתיישביה, אבל יאפשר גם הגשמה אופטימאלית של רצונות שאר השחקנים, היא הפיכתה למרכז חינוכי משמעותי, עם יעדים רבים ומגוונים.

התכנית

תכנית זו מתבססת על ההנחה שאנשי אשבל יכירו בכך, שהסיכוי הטוב ביותר למימוש יעדיהם, הוא במתכונת של **יישוב מוסדי**¹ ליד אזור התעשייה המשותף של סחינין ומשגב.

מתכונת זו עשויה להתברר להם כיותר ויותר נכונה מבחינתם, למרות הצלחת מהלכיהם הנוכחיים, במישורים המשפטי והתכנוני, ועל אף הגיבוי שהם זוכים לו מצד גורמי הממסד המעוניינים. שכן, מנגד מתגבשת ההבנה, שקיימת נסיגה משמעותית ביכולתם לממש את יעדיהם החינוכיים, הערכיים והאידיאולוגיים.

נסיגה זו נובעת מעצם נוכחותם בשטח, הנתפסת ע"י אנשי סחינין, כגורם בלתי רצוי. תחושה זו מתעצמת גם בגלל הפיכתם, כנגד רצונם, ל"כלי" היוצר "טריז" בין האוכלוסייה הערבית והיהודית באזור. מצב זה גורם להתעצמות הקולות שפוסלים את הלגיטימיות שלהם כגוף חינוכי, אידיאולוגי-אובייקטיבי, שמטרתו קידום יחסי יהודים-ערבים לדו-קיום באזור.

חלומם ההתיישבותי של מתיישבי אשבל יצטרך להתפשר עם חזונם הערכי, ע"י הבחירה באופציה של מוסד חינוכי בתוך מתחם ייעודי (קמפוס), שיהווה חלק מאזור התעשייה המשותף של סחינין - משגב. גישה זו תאפשר להם להתפתח עם מערך מבני חינוך בתוך שטח נרחב, כפי שהוגדר בתכנית האב של סחינין.

השתלבותם באזור התעשייה והתחברותם לפארק תעשייה, כדוגמת תפן, הכולל עירוב של פונקציות חינוך, תרבות, השכלה, לצד תעסוקה, תאפשר לאנשי אשבל לממש את חזונם, תוך הפקת תועלת מכל העולמות:

- הפיכתם לגורם **חינוכי-ערכי יהודי**, הניזון מקרנות יהודיות בעולם;
- גורם מטפל **בנוער היהודי והערבי** באזור, הניזון מהרשויות המקומיות באזור;
- גורם ארצי **לטיפול באוכלוסיות מיוחדות**, הניזון מתקציבים ממשלתיים;
- גורם משמעותי **בפיתוח הדו קיום** באזור, הניזון ומשתף פעולה עם גורמים וקרנות לקידום ההבנה בין העמים.

כמו כל קמפוס חינוכי, או אחר, הוא יתבסס על פונקציה של מגורי סגל, שיהפכו במשך הזמן למגורי קבע של סגל המוסד. גישה זו מתאימה לתפיסת העולם של אנשי אשבל, המעוניינים להיות קרובים וסמוכים ללקוחותיהם, עם אופציה לקליטה ותחלופה בין אנשיהם ברחבי הארץ.

גישה זו תחזק מאד את אנשי אשבל באזור ותאפשר, בנוסף, את הקמת אזור התעסוקה המשותף בין סחינין למשגב ויצירת מודל חדש של יחסים בין ערבים ליהודים באזור.

משבצת השטחים בבעלות המדינה תאפשר מימוש מושכל של הקמת אזור התעשייה וצרכים אחרים (בעיקר ציבוריים) של סחינין, תוך הגדלת דרגות החופש במיקום הפעילויות השונות. בכך תתאפשר יצירת שיתופי פעולה עם הגורמים האחרים באזור ומחוצה לו.

¹ *יישוב מוסדי - מוסד בעל תכונות של יישוב, שאינו כלול בתחום המוניציפאלי של יישוב אחר

התרומה של אשבל, בגיבוי והובלה של משגב, תאפשר הגעה להסכם ולהבנות בכל תחומי החיים ובכל החזיתות, תוך סיכומן לטווח הארוך, בצורת גבולות מוסכמים ויצירת כללים ברורים בכל הקשור לשטחים גובלים, חייצים, מטרדי נוף וסביבה ועוד. הווי אומר:

- נכונות לקביעת גבול על בסיס תוואי הכביש הצפוני,
- מניעת התקרבות רבה מדי ליובלים ;
- ויתור על דרישות להוספת שטחים נרחבים בדרומה ;
- יצירת כללי תכנון מוסכמים לשכונות בסחינין, שיהפכו לחלק אינטגרלי של הנוף המקומי.

פירוט התכנית מנקודת המבט של ה"שחקנים"

אשבל

תכנית זו מתבססת בראש ובראשונה על ההנחה שיתקיים וויתור מסוים של תושבי אשבל. ההחלטה על ביצועה תדרוש שינוי בהחלטת ממשלה והחלטות שלטונות התכנון, שתפיסתם כמעט קוטבית לתפיסה זו. תהליך ביצועה עלול להיתפס בעיני מקבלי החלטות מקומיים וארציים כתקדים מסוכן לפתרון בעיות דומות של ישובים ערביים באזור בנושא תביעות קרקע לפיתוח.

על כן, כשלב ראשון, אשבל תצטרך לקחת תיקח על עצמה את אתגר: קידום תכנית אזור התעשייה המשותפת בין סחינין למשגב, תוך קביעה מראש של התנאים לכך:

א. להתנעת התהליך יימסרו לסחינין רק שטחים הכרחיים לקיום אזור התעשייה המשותף. כל השטחים, שיוגדרו במסגרת תהליך התכנון, כלא הכרחיים לקיומו, יישארו בשטח השיפוט של אשבל, לצרכי המוסד החינוכי.

ב. לאשבל יוצע להיות חלק מרכזי בגוף ובמוסד, שיפעיל את כלל המפעלים החינוכיים שיופעלו באזור, בשיתוף משגב, סחינין וגורמים נוספים, ואלה יתנו עדיפות למימוש יעדיה של אשבל בכלל היעדים האחרים שיעמדו לנגד עיניהם של חבריה.

ג. מרגע שיוגדרו צרכיו של אזור התעשייה במכלול השטח של אשבל, יוגדרו גבולותיה על בסיס הנותר, בהסכמה מראש של סחינין ומשגב. בשלב זה יוחל בהכנת תכנית מפורטת להקמת אשבל במתכונת של יישוב מוסדי, כקמפוס חינוכי עם מגורי סגל, תוך בחינת אפשרויות השתלבותה באזור התעסוקה המתגבש.

ד. הייחוד בהגדרה כ"יישוב מוסדי", הוא בכך, שאינו שייך לאף אחד מן הישובים באזור, ובכך יתאפשר שילוב של מגוון אוכלוסיות מכלל יישובי האזור ואף מאזורים מרוחקים יותר.

- ה. גודל השטח המיועד ליישוב המוסדי יהיה בין כ-150 דונם, כמו קמפוסים גדולים אחרים בארץ ומתוך היענות לרצון לשמור על צביון של בניה כפרית¹.
- ו. אשבל תהיה חלק מוועדת ההיגוי לתכנון אזור התעשייה המשותף.
- ז. לאחר שתקבל את "התחייבות להשגת יעדיה החינוכיים, תתכנן תוכנית מפורטת לשטחיה, תוך התחשבות בצרכי אזור התעשייה המשותף.
- ח. היישוב המוסדי ימשיך לשמור על זיקתו לתנועה הקיבוצית ויכונן בתוכו מודל קואופרטיבי חדשני יותר מקודמיו – מדרשת שדה בוקר, מכללת בית ברל, ומדרשת רופין.
- ט. לאחר הפיכת הנקודה הקיימת ליישוב מוסדי, בו יסופק דיור קבע לחברי הסגל, תעמוד לתושבי אשבל אופציית בחירה נוספת בין מספר אפשרויות למימוש חזונה ההתיישבותי הרחב יותר:
- להסתפח ולהיות חלק בתוך קהילה קיימת באחד מיישובי משגב האחרים (בהסכמת אותו יישוב). מוצע לאשבל לחזק יישוב קיים, הדורש חיזוק לצורך הישרדותו, ובכך להיענות גם לתכנית האב של משגב, שקבעה שאין להקים יישובים חדשים וכי יש לעשות מאמץ עליון לחיזוקם של היישובים הקיימים.
 - לאתר נקודת יישוב חדשה באזור הצפון, שיקבל סיוע ותמיכה מלאים מכלל הגורמים הרלוונטיים לפתרון המוצע.

משגב

משגב תפנה לבצע מספר מהלכים לצורך מימוש חלקה בתכנית:

- א. הסכמה על הכרזת אשבל כיישוב מוסדי ופעולה בהתאמה ובתיאום עם תושביו ועיריית סחינין במוסדות התכנון.
- ב. דרישה ממשרד התמ"ת להכרזה מחודשת של הקמת אזור תעשייה משותף בין משגב ליישובי בקעת סחינין.
- ג. פעולה למתן הרשאה על קרקעות מדינה הסמוכים לאשבל, לצורך תכנון של אזור תעשייה משותף ליישובי בקעת סחינין ומשגב.
- ד. פעולה משותפת עם אשבל בהקמת קרן לפיתוח היישוב המוסדי כקמפוס ייחודי לקידום מטרות חינוכיות וערכיות וקידום הדו קיום באזור.

¹ גודלי הקמפוסים השונים נעים בין כ-50 לכ-200 דונם: מכללת רעננה (54 דונם), בית הספר הגבוה לטכנולוגיה בירושלים (59 דונם), מכללת בית ברל (170 דונם), מכללת אורנים (173 דונם), המכללה בנתניה (170 דונם), מכללת אורט בראודה 150 דונם, מכללת ספיר בשער הנגב (180 דונם).

ה. הצעה לתהליך גישור בין סחינין ליובלים בקביעת גבולות התכנון ביניהם.

ו. הסכמה לקביעת ציר עוקף 805 בתוואי הצפוני ביותר האפשרי מבחינת סחינין והמזרחי ביותר מבחינת יובלים, מבחינת עלויות הקמה ודרישות הנדסיות ותכנוניות שייקבעו בשיתוף עם מע"ץ וסחינין. קביעת התוואי לא תהיה בזיקה לקביעת גבול השיפוט של סחינין.

ז. המועצה תיזום הקמת ועדה מקצועית שתבחן את העקרונות להעברת שטחי שיפוט ליישובים גובלים. ועדה זו תבחן את ההשלכות השונות של העברת שטחים, תגבש כלים לבקרה ותקבע שלביות, מנקודת המבט של צרכי יישובי משגב. הוועדה תבחן העברת שטחים מרצון, או לחילופין תגבש עקרונות לגבי העברה, אם וכאשר יוקמו ועדות גבולות.

העקרונות שינחו את הפעולות הנ"ל ומשמעויות מימוש התכנית:

חיצוק יישובים קיימים - המועצה תעדיף לפעול בהתאם לתכנית האב שלה ובהתאם להמלצות תמ"א 35 לגבי אי הקמת יישובים חדשים ופיתוח האזור המדובר כמרקם עירוני. בכך ייעשה לקידום יחסי השוויון, והצדק החלוקתי, המתייחס לכלל האוכלוסייה באזור, לפי כללים שווים שנקבעו בתכניות ארציות.

הרחבה מבוקרת של גבולות השיפוט - במקום להיות "שוטר קרקעות הלאום" של המדינה, תשתמש המועצה בזכות המוקנית לה בקרקע על פי חוק, ותפנה את מאמציה למימוש יעדי המדינה (להוגנות, שוויון וביטחון) לכלל אזרחיה באזור. פעולתה **כמאפשרת** ולא **כמגבילה**, תקנה לה שליטה רבה יותר על התופעות בהן היא נלחמת כיום בהצלחה מועטה. שימוש במנגנון "שחרור הלחץ" הקיים, (שחרור אותם שטחים שיכולים לשפר באופן משמעותי את מצבה של סחינין ותושביה, **ללא פגיעה** במשגב עצמה ותושביה), במקום הפעלת מנגנון "יצירת הלחץ", בו משתמש כיום הממסד התכנוני, יכונן באזור שותפות אמת. הדבר יאפשר יישום מיטבי של המטרות של משגב: פיתוח יחסי שכנות טובה, שתנוצל למימוש צרכים ויעדים כלכליים וביטחוניים; הגעה להבנות לגבי גבולות שיפוט סופיים; הפסקת הבנייה הבלתי חוקית; מניעת ההתפשטות בשטחים רגישים; ותכנון אזורי מבוקר ומתואם.

קידום שת"פ אזורי - בקידום רעיון השיתוף, מתקדמת משגב צעד נוסף, והופכת לסוכן המרכזי של קידום יחסי השכנות והשלום בין העמים. משגב, יותר מכל רשות מוניציפאלית אחרת, מוקפת כולה ע"י שכנים ערביים. אלה, לא ראו אף פעם בעין טובה את שליטתה על כלל רזרבות הקרקע שלהם, שחלקן בבעלות פרטית של תושביהם. במשך השנים השכילו חלק מהתושבים הערביים באזור לראות את היתרון בעצם קיומה של משגב, שהעלה את איכות החיים של כולם על ידי יצירת מקומות תעסוקה, פיתוח מערכות תשתית ותחבורה, פיתוח הכלכלה החינוך והתרבות ועוד. משגב **שהיא המען** לדרישותיהם של כלל היישובים והתושבים באזור, צריכה לרכוב על גל זה ולהוביל, ביחד עם השכנים, את פיתוח כלל האזור מכל הבחינות. **הקמתם של אזור התעשייה המשותף והאזור החינוכי-ערכי לקידום הדו קיום והשיתוף, היא האמצעי לגיבוש דרך חדשה ולהפיכת מועצה אזורית משגב למנהיגה של אזור שלם, ע"י מימוש כל רעיון וכל שביב של שיתוף פעולה בין תושבי האזור.**

פיתוח מקורות הכנסה ותעסוקה - אזור התעסוקה המשותף מהווה - מבחינת המועצה - הרחבה נוספת של מקורות התעסוקה והפעילות הכלכלית של תושביה, ויסייע במידה רבה גם בהתנתות תהליך הקליטה של היישובים, שנתקע עקב אירועי אוקטובר והמצב הכלכלי. מימוש אזור התעשייה הוא אמצעי נוסף במסכת הפעולות שתומכות בהשקטת האזור ובחזרה לפסים של הרחבת הפעילות הכלכלית הכוללת של האזור.

חיזוק מרכזיותה של משגב בגליל - בכביש 805 מגולם עבור משגב פוטנציאל כפול. מחד גיסא, הכביש יאפשר גישה וקישור של משגב מזרחה, בכביש שיעקוף אזוריים עירוניים גדושים יחסית, ויקרב אליה את היישובים שלה בגזרה זו. מאידך, הכביש יממש בצורה טובה יותר את מרכזיותה של משגב באזור הגליל, ע"י קירובה לאזורים מיושבים נוספים, שמעדיפים כיום שלא להגיע אליה. תכנון הכביש וסלילתו יביאו למימוש מטרה נוספת, דהיינו: עיצוב גבול גיאוגרפי בין סחינין למשגב.

סיוע ותמיכה בקליטה – פעולה מתואמת של מועצת משגב לפיתוח מקורות תעסוקה נוספים באזור לצד החזרת הביטחון והשגשוג לאזור, הם המפתח להחזרת האטרקטיביות של היישובים, והעלאתם שוב על מסלול של קליטה, בתמיכה נוספת של מוסדות המדינה, המעוניינים גם הם בחיזוק הגליל מכל הבחינות.

סחינין

סחינין תפנה לבצע את המהלכים הבאים לצורך מימוש חלקה בתכנית:

- א. הכרזה על הסכמתה לכינון אשבל כיישוב מוסדי שתפקידו לקדם פעולות של חינוך ערכי ודו קיום באזור.
- ב. משיכת העתירה לבג"ץ בעניין אשבל, עם קבלת הסכמת משגב לתהליך תכנון אזור התעשייה המשותף.
- ג. הבעת הסכמה לתכנון משותף של סוגיות בוויכוח כגון, החיץ עם יובלים, אזור הדרום וכל סוגיה אחרת שתעלה, ע"י תהליך של גישור.
- ד. פירוט דרישותיה להרחבת שטחי השיפוט שלה, תוך הצגת תכנית פעולה מקבילה לפיתוח קרקעות פרטיות בתוכה וליצירת תהליכי בקרה ומניעה של בנייה בלתי חוקית. תהליכים אלה יידרשו לעבור הסכמה במסגרת מועצת סחינין וייקבעו תהליכי ניטור ובקרה שוטפים.
- ה. הבעת נכונות מצד עיריית סחינין לשיתוף פעולה מלא עם מועצת משגב בכל התחומים המשותפים והשתתפות בהקמת ועדות פעולה משותפות בתחומים מזוהים.

העקרונות שינחו את הפעולות הנ"ל, ומשמעויות מימוש התכנית:

התכנית המוצעת נותנת גושפנקא חלקית למימוש תכנית האב המלאה של סחינין, ברוח התכנית שאושרה ע"י ועדת ההיגוי, בטרם קוצצה ע"י הוועדה המחוזית.¹

התכנית המוצעת תאפשר היענות לרצונותיה של סחינין, כפי שנקבעו בתהליך תכנוני ארוך עם ועדת ההיגוי בין משרדית. זו הגיעה בסופו למסקנה, שרק כך יושגו מטרותיהם של כלל הגופים, כפי שאלה הביעו אותן במהלך הכנתה. בכך העבודה המקצועית הרחבה, שלוותה באמונה על ידי אנשי המקצוע של העיר, תקבל לגיטימציה מחודשת, שכן אי אישורה בעבר נתפס על ידם כסטירת לחי ופגיעה בגאווותם המקצועית, ויצר תסכול בשל התערבות גורמים זרים, פוליטיים ביסודם, בתהליך מקצועי טהור.

התכנית הנוכחית, יוצרת מחד, הזדמנות ראשונה עבור סחינין ופוטנציאל רב לפיתוחה, אך מאידך, מטילה עליה אחריות כבדה:

בצד ההזדמנויות - הקמת אזור תעשייה וסלילת כביש עוקף יחזקו את מרכזיות העיר באזור, ויגדילו את הפוטנציאל שלה להפוך לעיר הראשית במטרופולין ערבי אזורי מתהווה, שיכלול גם את עראבה ודיר חנא.

אזור התעשייה שיוקם, יביא לפיתוח הכלכלה והתעסוקה של כלל האזור ויגדיל את בסיסה הכלכלי של סחינין, ובכך יסייע במימוש תכנית הייעול שלה. בנוסף, היא תזכה בהצלחה מוראלית לעיר ככלל ולתושביה, שיצליחו לקבל בחזרה חלק מאדמותיהם, ואיתן את "כבודם האבוד". החזרת הכבוד האבוד לתושבי סחינין תאפשר קבלת אנשי אשבל ברוח טובה, והפיכתם לגורם מרכזי בהעמקת שיתוף הפעולה בין האוכלוסיות.

בצד האחריות - סחינין תידרש להפגין אחריות מנהיגותית ומקצועית, הן על ידי יצירת תכנית פיתוח ארוכת טווח והן על ידי מניעה בפועל של בנייה בלתי חוקית, שתגביר את הפיתוח בשטחים פרטיים² ותביא לייעול רב בניצול התשתיות והשטחים הציבוריים.

בנושא הקרקעי סחינין תיקח על עצמה כמה תחומי אחריות:

- ניצול ההזדמנות ליצירת שינוי מבני ופיתוח מאוזן של כל העיר, בעקבות הרחבת גבולות השיפוט, שתביא להגדלת המלאי הקרקעי לפיתוח, ומכאן - להגדלת מרחב התמרון ודרגות החופש של סחינין.
- התמודדות ישירה עם תופעות בניה בלתי חוקית של אותם תושבים, שקרקעותיהם יישארו מחוץ לשטחי השיפוט החדשים, על אף ההרחבות.

¹ תכנית האב של סחינין שנערכה ואושרה ע"י ועדת ההיגוי רחבה מאד, בהשתתפות ערה של רוב משרדי הממשלה, נדחתה ע"י הוועדה המחוזית לתכנון ובניה.

² המציאות ביישובים הערביים מראה ששטחים פרטיים לא מבונים רבים נמצאים בידי בעלי קרקע מעטים, המעדיפים שלא לפתחם מעבר לצרכים המיידיים ולהשאירם כרזרבה קרקעית עבור משפחתם לדורות הבאים. כך נוצר מצב שלמרות שעל פניו יש עדיין בעיר שטחים פנויים רבים מאד, לא ניתן לפתחם בהיעדר הסכמת הבעלים. היעדר שטחים זמינים לפיתוח מביא את הרשויות לבקש הרחבת גבולות שיפוט, הנתקלת בהסתהיגות עד התנגדות להרחבה זו מצד מוסדות התכנון, המבקשים ערבויות ואבטחת מנגנונים לפיתוח קרקעות פרטיות, כתנאי להרחבת הגבולות.

- יצירת מנגנונים כלכליים, חברתיים-ארגוניים, למימוש קרקעות פרטיות בתוך סחינין, ע"י מנגנונים מסדירים ויצירת תמריצים.
- סיוע במימוש שטחים פרטיים שנמצאים במיקומים מועדפים לצרכים ציבוריים, לטובת איכות החיים הכוללת של תושביה.
- שימוש בחלק מאדמות המדינה שיתוספו לתחומה לצורך פתרון המחסור בשטחים לצרכי ציבור.

מנהיגותם של מנהלי העיר תהיה המפתח להצלחתה של סחינין בתכניותיה להפוך לעיר המרכזית באזור, אבל היא תהווה גם מקרה בוחן לכל אותם גורמים ש"יחכו בפניה" לאי הצלחה, על מנת להצדיק אי העברת שטחים ליישובים ערביים אחרים בארץ ובאזור. סחינין תצטרך להשתמש בצורה מושכלת בכלים שהיא תקבל ליישום תכנון ופיתוח, בעצה אחת עם הגורמים הרלוונטיים בכל גזרת פיתוח ותוך הבנת הצרכים והחששות של שכנותיה.

יתרונות התכנית ל"שחקנים" האחרים

יובלים, אשחר, מעלה צביה - למימוש רוב צרכיה של סחינין באזור אשבל מספר יתרונות: הקטנת הלחצים ליצירת חיץ בינה לבין היישובים לעיל; אפשרות להגיע לפתרון מוסכם וסופי לגבי התוואי של הכביש, שיהווה את גבול הבינוי של סחינין; שיפור ביחסי השכנות של היישובים היהודים והערביים. זחילת יישוב עירוני - ערבי או יהודי - לעבר יישובים קהילתיים, כפריים במהותם, הינו תהליך שיקרה בשנים הקרובות לרבים מהיישובים הקהילתיים (סביב תמרה, סביב עראבה, סביב כרמיאל ועוד). יצירת דפוס פעולה שיוצא מהבנה הדדית של צרכי שני הצדדים ומגיע לעיצוב פתרון מושכל וסביר, המושתת על יחסי שכנות (ולא על כפייה מבחוץ) הוא שיעור חשוב, המוטל כיום על יישובים אלה. חיוני לפתור בצורה טובה לכולם את ההתנגשות בין הרצון למימוש קרקע פרטית בבעלות המשפחה ביישובים ערביים, לבין הרצון לשמור על איכות חיים וחיץ סביר בין ישוב כפרי וישות עירונית סמוכה.

התכנית מציעה להעדיף **תהליכי תכנון וגישור**, שיתנו מענה לצרכים של יישובים ותושבים, ויערבו שיקולים נופיים, כלכליים, סביבתיים ואחרים, בעיצוב הגבולות והחיצים בין היישובים העירוניים ליישובים הכפריים הרלוונטיים. כל אלה, בתהליך מסודר ושקוף, ללא עמדות דווקאיות, שיוצרות אנטגוניזם ותובעות מימוש רצונות של צד אחד באופן חד צדדי, ולעתים אף בלתי חוקי.

התושבים היהודיים של משגב - התפקיד אותו הם קיבלו בעל כורחם, בעצם התיישבותם במקום - לעצור את התפשטות הערבים על שטחים נרחבים - ישתנה לתפקיד מתאים להם הרבה יותר: גשר ליחסי שוויון ושלוש בין כל התושבים באזור, והעלאת איכות החיים ורמת החיים של כולם.

המטרות העומדות כנגד עיניהם כחצי יובל לאחר התיישבותם באזור, הן בין השאר, לבסס את יישוביהם ע"י קליטת אוכלוסייה נוספת, קליטת הבנים והמשך פיתוח מקורות תעסוקה עבור כולם. על מנת לעמוד במשימות אלה, צריך שיובטח השקט באזור בכל הרמות, תוך הגדלת תחושת הביטחון האישי והיכולת להתפתח, דהיינו: הסרת החסמים להשגתם.

התכנית מאפשרת את יישום החזון של שיתוף פעולה בין יישובי האזור לטובת כולם, תוך החזרת תחושת האמון בין הצדדים והיכולת להגיע להבנות בכלל הסוגיות ביניהם. רק כך יובטח חיסול הדרגתי של תופעות, המאיימות על חיים בהרמוניה כגון: בניה בלתי חוקית, אלימות, לחץ אפשרי על התיישבות של ערבים ביישובים היהודים ועוד.

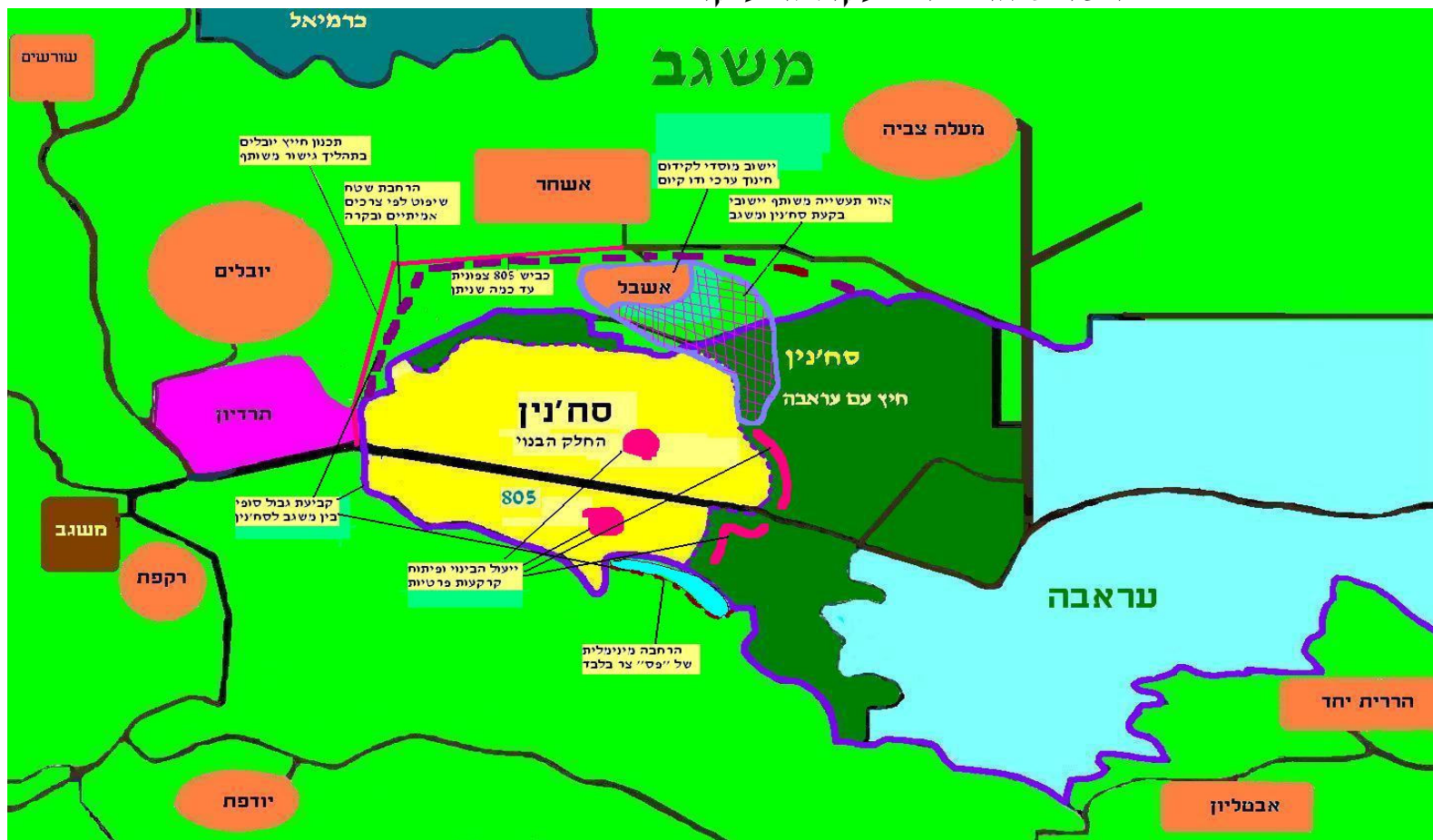
ה"ירוקים" - יראו בתכנית ניצחון בעצם הורדת האיום על שטחים רגישים מאד בדרום ובמזרח, ובעצם יצירת פתרון סגור לטווח ארוך של סחינין, באזור שיועד מלכתחילה להוות "מרקם עירוני" לפי תמ"א 35.

משרד התמ"ת - יראה בתכנית הזדמנות ליצור אזור תעסוקה במיקום אסטרטגי מצוין, שיבטיח בכך את הצלחתו. קרוב לוודאי שהוא ישמח לחזור ליוזמתו הראשונית - סיוע בהקמת אזור תעשייה אזורי משותף למשגב וליישובי בקעת סחינין.

הממסד התכנוני - יקבל את התכנית כפיילוט לתהליך מסוג חדש ואחר, הגורס שהדרך הנכונה ביותר לבקר על הפיתוח הבלתי מרוסן של יישוב ערבי היא, ע"י התייחסות ארוכת טווח ומתן דרגות חופש מספקות למנהיגות שלו לייצר פתרונות יעילים. אלה, בתורם, יביאו להפחתה משמעותית של הבנייה הבלתי חוקית ושל הדרישות החוזרות תכופות להגדלת שטחי השיפוט.

שכנים לתפוער Development in the Galilee
 Neighbors for Joint Development in the Galilee
 مجيران للمشارعة في التطوير
 لفریتוח في الجليل

תשריט התכנית – עקרונות עיקריים

ת.ד. 61 סח'נין 20173, טל: 04-6788868, פקס: 04-9909124, נייד: 064-522090
 POB 61 Sakhnin 20173, Tel: 04-6788868 Fax: 04-9909124, Cellular: 064-522090
 neighbors@galilan.com